

УДК 343.36.222 (477+4)

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.27>

О. В. Фелик

аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»
<https://orcid.org/0000-0003-0862-1453>

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 384 КК

Питання, що стосуються безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України), є важливим як для теорії кримінального права, так і для правозастосовної практики з огляду формування того базису, без якого неможливо належного з'ясування цієї проблеми.

У цій статті досліджуються концептуальні підходи до розуміння безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України). Автором для обґрунтування безпосереднього об'єкта цього діяння використовується концепція суспільних відносин. У роботі здійснюється аналіз наукових поглядів авторів стосовно безпосереднього об'єкта кримінальних правопорушень проти правосуддя, і зокрема, діяння, передбаченого ст. 384 КК України. Також, через призму кримінальної відповідальності за діяння, передбачені ст. 384 КК, автором визначаються суб'єкти указаних суспільних відносин, а також їх соціальні функції у цих відносинах, що дозволяє розкрити на науковій основі суспільні відносини, які виступають об'єктом цього складу діяння.

У напрямку продовження з'ясування структури об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК для з'ясування змісту цих суспільних відносин автор звертає увагу на предмет означених відносин. В статті проводиться відмежування предмета складу кримінального правопорушення і предмета відносин, який належить до об'єкта цього діяння.

Ключові слова: *безпосередній об'єкт кримінальних правопорушень, кримінальне правопорушення в сфері правосуддя, введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, концепція об'єкта кримінального правопорушення як суспільних відносин, суб'єкти суспільних відносин, предмет суспільних відносин, предмет складу кримінального правопорушень.*

Постановка проблеми. Питання, що стосуються безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України), має істотне значення для теорії кримінального права та правозастосовної діяльності а також зокрема для сфери кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК України на фрагментарному рівні займалися такі вчені, як: П.П. Андрушко, М.Й. Коржанський, В.К. Матвійчук, П.С. Матишевський, Є.В. Фесенко, В.Я. Тацій та ін. Проте, до

цього часу ці питання не знайшли свого належного вирішення.

Формулювання цілі статті. Цілі дослідження цієї статті можна визначити як такі:

– дослідити безпосередній об'єкт кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України);

– провести критичний аналіз існуючих поглядів на безпосередній об'єкт кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України).

Викладення основного матеріалу. Будь-яке кримінальне правопорушення посягає на певний об'єкт, завдає йому

істотної шкоди чи ставить під загрозу завдання такої шкоди ці суспільні відносини [1, с. 52; 2, с. 83]. Такий підхід в дослідженні свідчить що конкретизація об'єкта кримінального правопорушення надає нам можливість поряд з іншим виробити підстави і критерії вибору об'єктів кримінально-правової охорони та засоби їх захисту від можливих посягань [3, с. 22]. У доктрині кримінального права, як ми вже акцентували вище, є значна кількість різноманітних поглядів до розуміння об'єкта кримінального правопорушення, а також відповідно до концепції об'єкта та його класифікацій [4, с. 130; 5, с. 25; 6, с. 79; 7, с. 158; 8, с. 79; 9, с. 299; 10, с. 166; 11, с. 71]. Повторно характеризувати їх нема необхідності, оскільки ми це зробили при з'ясуванні родового об'єкта кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Слушною є позиція П.С. Матишевського, Є.В. Фесенка та П.П. Андрушка, які стверджують, що «концепція об'єкт злочину – суспільні відносини протягом останніх десятиліть переважала в теорії кримінального права України» [12, с. 123–124]. Нам уявляється, що і зараз ця концепція є домінуючою. Крім того, П.С. Матишевський, а також Є.В. Фесенко наполягають на тому, що «концепція об'єкта – суспільні відносини не відповідає сучасним вимогам щодо оцінювання соціальних цінностей» [13, с. 75]. Такий підхід цілком справедливо заперечується професором М.Й. Коржанським, який стверджував, що «таким чином інші цінності, зокрема і права потерпілих, блага мають забезпечуватися системою відповідних суспільних відносин» [14, с. 75]. Крім того, слід погодитися з думкою, яка має місце в юридичній літературі, що «будь-які відносини виникають унаслідок потреб та інтересів, вони і є тією рушійною силою, що стимулює наявність тих чи інших суспільних відносин, у яких реалізуються потреби чи інтереси» [15, с. 86]. Це може бути підтвердженням того, що визначення об'єкта кримінального правопорушення як цінностей, які охороняються законом про кримінальну відповідальність, проти яких спрямоване злочинне діяння і яким воно може завдавати шкоду, є непереконливим.

Звертає на себе увагу той факт, що у наукових публікаціях не завжди чітко визначається безпосередній об'єкт кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК). Перед тим як визначитися з поняттям безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, необхідно з'ясувати структуру суспільних відносин, на які посягає діяння, передбачене ст. 384 КК. На переконання професора В.Я. Тація «до структури суспільних відносин входять: 1) носії (суб'єкти) відносин; 2) предмет, з приводу якого існують суспільні відносини, або, інакше кажучи, фактори, що опосередковують виникнення та існування такого взаємозв'язку; 3) суспільно значуща діяльність (соціальний зв'язок) як зміст відносин» [16, с. 16]. У подальшому ми розкриємо всі структурні частини (складові) суспільних відносин, а спочатку розглянемо погляди на основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення – введення в оману суду або іншого уповноваженого органу.

З приводу основного безпосереднього об'єкту кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК існують наступні судження: 1) М.В. Шепітько під основним безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення розуміє «суспільні відносини, що забезпечують формування доказів та іншої інформації, яка має оціночний характер, що окреслюється показаннями свідка чи потерпілого, висновком експерта, перекладом, зробленим перекладачем, а також звітом про оцінку майна оцінювача, наданим під час здійснення правосуддя. Вказівка на інформацію, що має оціночний характер в понятті основного безпосереднього об'єкта даного злочину викликана тим, що законодавець ввів кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий звіт про оцінку майна оцінювача під час виконавчого провадження, на стадії якого про доказовий процес мови бути не може. Доповнення статті 384 КК... щодо введення кримінальної відповідальності за завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна під час здійснення виконавчого провадження внесені через Додаток до Закону України від 21.04.1999 «Про виконавче провадження»

№ 606-XIV «Перелік видів майна громадян, на яке може бути звернено стягнення за виконавчими документами (п. 4 ч. 5)» [17, с. 39–40]; 2) Н.Ю. Алексєєва запевняє, що основним безпосереднім об'єктом цього діяння «є порядок суспільних відносин у сфері здійснення правосуддя, який забезпечує отримання достовірних доказів за істинних висновків по справі» [18, с. 93–94]; 3) М.І. Мельниченко наполягає на тому, що основним безпосереднім об'єктом цих кримінальних правопорушень слід розуміти «порядок надання показань свідка чи потерпілого, висновку експерта, а також перекладу (ст. 384, 385, 386 КК)» [19, с. 82]; 4) А.М. Бойко та М.І. Хавронюк стверджують, що основним безпосереднім об'єктом кримінальних правопорушень, передбачених стст. 384, 386 КК «виступає порядок надання показань свідка чи потерпілого, висновку експерта, а також перекладу» [20]; 5) В.М. Нікітенко пропонує наступне формулювання основного безпосереднього об'єкта кримінальних правопорушень, передбачених стст. 373, 384, 386 КК: «це охоронюваний нормами цього кодексу порядок суспільних відносин у сфері здійснення правосуддя, що забезпечує одержання достовірних, конкретно визначених цими статтями доказів, та істинних висновків у справі чи провадженні незалежно від форми чи стадії судочинства, а також встановлення правосудного рішення» [21, с. 94]; 6) В.І. Осадчий, С.С. Чернявський вважають, що «основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують законне отримання доказів (даних) під час провадження досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розгляду справ у суді, діяльності Вищої ради правосуддя, провадження розслідування тимчасовою слідчою чи спеціальною комісією ВР» [22, с. 959]; 7) О.І. Габро під основним безпосереднім об'єктом аналізованого діяння розуміє «суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони належного дотримання суб'єктами провадження правдивих показань свідка чи потерпілого, правдивого звіту оцінювача про оцінку майна, правдивого висновку експерта, правильного перекладу від

перекладача» [23, с. 4]; 8) О.А. Чуваков повідомляє, що «основним безпосереднім об'єктом цього злочину визнається нормально побудована на суворому дотриманні закону діяльність органів правосуддя» [24, с. 801]; 9) А.С. Беніцький та Р.М. Шеховцов запевняють, що «основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини у сфері правосуддя з приводу нормального здійснення посадовими особами своїх функцій щодо отримання необхідних доказів і встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження» [25, с. 686]; 10) А.М. Бойко переконує, що «під безпосереднім об'єктом цього злочину є інтереси правосуддя у частині забезпечення процесуального порядку отримання доказів у кримінальній справі» [26, с. 1119]; 11) Ю.В. Александров заявляв, що «об'єктом цього злочину є діяльність суду, органів, які сприяють йому у здійсненні правосуддя (прокуратура, слідство, орган дізнання, а також вказаних комісій Верховної Ради України)» [27, с. 825].

Проведемо аналіз існуючих поглядів на об'єкт кримінального правопорушення введення в оману суду, або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК). Цей аналіз, на наш погляд, доцільно почати з більше віддалених в часі поглядів на основний безпосередній об'єкт цього діяння. Так, твердження О.А. Чувакова стосовно основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК з таким формулюванням, як «нормально побудована на суворому дотриманні закону діяльність органів правосуддя» [24, с. 801] не може бути сприйняте, оскільки не розкриває ці суспільні відносини. Визначення основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, запропонованого Ю.В. Александровим, має дещо краще формулювання, зокрема «... діяльність суду, органів, які сприяють йому у здійсненні правосуддя..., а також вказаних комісій Верховної Ради України» [27, с. 825], але для чого ця діяльність спрямована, тут не йдеться. Крім того, це визначення не впливає з дослідження структури охоронюваних відносин. Подібними є визначення основних безпосеред-

ніх об'єктів кримінальних правопорушень, передбачених стст. 384, 385, 386 КК (автор М.І. Мельниченко) та стст. 384, 386 КК (автори А.М. Бойко та М.І. Хавронюк), які чомусь вбачають таким «... порядок надання показань свідка чи потерпілого, висновку експерта, а також перекладу» [19, с. 82; 21]. З цих визначень слідує, що основний безпосередній об'єкт кримінальних правопорушень, передбачених стст. 384, 385, 386 КК однаковий, що суперечить доктрині кримінального права. Крім того, порядок надання показань і т. ін. не може бути відносинами з приводу отримання правдивих показань свідка, потерпілого, правдивого висновку експерта, спеціаліста, складені для надання або надані органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, подання достовірних доказів, правдивого звіту оцінювача про оцінку майна, правильного перекладу зробленого перекладачем, зробленого перекладачем у таких же випадках. Порядок виступає лише як регламентація їх використання чи отримання, а не суспільні відносини. Такий підхід до визначення основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення не може бути сприйнятим. Подібний підхід до визначення основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення пропонується Н.Ю. Алексеєвою, але зі своїм оригінальним підходом у його формуванні як: «... порядок суспільних відносин у сфері здійснення правосуддя, який забезпечує отримання достовірних доказів за істинних висновків по справі» [18, с. 93–94]. Ми вже зазначали, що не порядок суспільних відносин забезпечує отримання достовірних доказів, а суспільні відносини можуть забезпечувати правдивість, у тому числі і достовірність доказів. Крім того, це визначення основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК сформульовано без з'ясування структури цих суспільних відносин, а отже є переконливим. Крім того, А.С. Беніцький та Р.М. Шеховцов при визначенні основного безпосереднього об'єкта кри-

мінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, дотримувалися концепції об'єкта як суспільних відносин. У той же час використання цими науковцями термінології «нормального виконання посадовими особами своїх функцій», «отримання необхідних доказів» тощо, свідчить про те, що це визначення не впливає з дослідження структури досліджуваних відносин [25, с. 686]. Також визначення основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, запропонованого А.М. Бойком, виходячи з концепції об'єкта як інтересу, не є продуктивним, про це ми вже пояснювали вище [26, с. 1119].

Важливо звернути увагу на позитивні положення при визначенні основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, яке запропонував В.М. Нікітенко. Так, в цьому визначенні автор дотримується концепції об'єкта як суспільних відносин. Проте використання терміну «порядок суспільних відносин» певною мірою не вирішує позитивність визначення, оскільки термін «порядок» свідчить про регламентацію їх використання. Крім того, звіт про оцінку майна оцінювачем під час виконавчого провадження, на стадії якого про доказовий процес не може йтися.

Найбільш вдалим є визначення основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, запропоновані М.В. Шепітьком та О.І. Габром. Позитивним у цих визначеннях є наступне: 1) використання концепції об'єкта як суспільних відносин (автори М.В. Шепітько, О.І. Габро); 2) формування доказів та іншої інформації, яка має оціночний характер (автор М.В. Шепітько); 3) суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони належного дотримання суб'єктами провадження правдивих показань і т.ін. (автор О.І. Габро); 4) ці визначення запропоновані М.В. Шепітьком та О.І. Габром з використанням структури досліджуваних суспільних відносин.

Зазначене вище не дає вичерпної відповіді відносно основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК. Необхідно ще з'ясувати належним чином структурні

елементи відносин і предмет цього складу кримінального правопорушення, який характерний для цього складу діяння, а не до об'єкта складу кримінального правопорушення. Як ми вже зазначали вище, що структура суспільних відносин має такий вигляд: 1) суб'єкти (носії) відносин; 2) це предмет, з приводу якого існують певні суспільні відносини; 3) це соціальний зв'язок (суспільно значуща діяльність суб'єктів, як зміст цих суспільних відносин).

Маючи такі вихідні напрацювання, проведемо дослідження основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК. В юридичній літературі відсутня належна позиція відносно того, хто може бути суб'єктом відносин у сенсі кримінальної відповідальності за діяння, передбачені ст. 384 КК. Визначення суб'єктів указаних суспільних відносин, а також їх соціальних функцій у цих відносинах дозволить розкрити на науковій основі ті суспільні відносини, які виступають об'єктом цього складу діяння [30, с. 289]. Так, М.В. Шепітько стверджує, що «предметом суспільних відносин відповідно до диспозиції ст. 384 КК у позитивному значенні виступає об'єктивна істина у справі. Такий підхід зумовлюється тим, що правоохоронні органи покликані вирішувати спори та соціальні конфлікти, що виникають. Пошук... істини у всіх процесуальних формах зумовлюється не лише соціальним конфліктом або спором, а й викликає певний соціальний інтерес, що активізує діяльність правоохоронних органів, які діють від імені держави...» [17, с. 38]. Нам уявляється, що така позиція М.В. Шепітька стосовно предмета суспільних відносин є не переконливою з наступних підстав: 1) що до істини, то «це адекватне відтворення в пізнанні об'єктивності, результат певного, визначеного практикою, гносеологічного його відношення, при якому пізнавальний образ суб'єкта виступає як правильне відображення дійсного стану об'єкта» [28, с. 510]. Визначення побудоване на положеннях матеріалістичної діалектики, оскільки йдеться про пізнання з визначеного практикою. Крім того, істина завжди є відносною. Існує й інше визна-

чення істини «це 1. Те саме що правда... Моральний ідеал, справедливість. 2. Філософ. Достовірне знання, що правильно відображає реальну дійсність у світогляді людей. 3. Положення, підтвердження, перевірений практикою, досвідом...» [29, с. 506]. Аналогічний підхід у визначенні істини в цьому судженні: 2) предмет суспільних відносин, запропонований М.В. Шепітьком, не зумовлює суспільні відносини, що охороняються законом – ст. 384 КК; 3) крім того, пошук об'єктивної істини, запропонований М.В. Шепітьком, не може призводити до виникнення інтересу «зацікавлених» осіб, ЗМІ та інших суб'єктів, оскільки тут вже мають місце чітко визначені суб'єкти суспільних відносин.

Викликає неоднозначне ставлення до формулювання М.В. Шепітьком соціального зв'язку між суб'єктами досліджуваних відносин: «Соціальний зв'язок між суб'єктами даних суспільних відносин в позитивному значенні спрямований на «вирішення» соціального конфлікту та спору, що виник. Нормативне регулювання процесу «вирішення» даного конфлікту передбачається, перш за все, процесуальним законодавством України – КПК, ЦПК, ГПК та КАС. Окрім того, слід використовувати Закони України «Про судоустрій і статус суддів», «Про виконавче провадження» та ін.» [17, с. 38]. Ця позиція є суперечливою, оскільки соціальних зв'язок між суб'єктами суспільних відносин з самого початку спрямований не на вирішення конфлікту, а на убезпечення від будь-якого конфлікту.

На переконання М.В. Шепітька «суб'єктом всіх суспільних відносин, з одного боку, виступає держава через відповідні державні органи, які здійснюють дізнання, досудове слідство, судовий розгляд, а також виконавче провадження. За ст. 101 КПК органами дізнання є: 1) міліція; 1-1) податкова міліція – податкова міліція – у справах про ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, а також у справах про приховування валютної виручки; 2) органи безпеки – у справах, віднесених законом до їх відання; 3) начальники органів управління Військової служби

правопорядку у Збройних Силах України та їх заступники з питань провадження дізнання – у справах про злочини, вчинені військовослужбовцями Збройних Сил України та військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків або в розташуванні військової частини, а командири (начальники) військових частин, з'єднань, начальники військових установ – у справах про злочини, вчинені підлеглими їм військовослужбовцями і військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, а також у справах про злочини, вчинені працівниками Збройних Сил України у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків або в розташуванні військової частини, з'єднання, установи чи на військових об'єктах; 3-1) командири кораблів – у справах про злочини, вчинені підлеглими їм військовослужбовцями, а також у справах про злочини, вчинені працівниками Збройних Сил України у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків під час походу за межами України; 4) митні органи – в справах про контрабанду; 5) начальники установ виконання покарань, слідчих ізоляторів – у справах про злочини проти встановленого порядку несення служби, вчинені працівниками цих установ, а також у справах про злочини, вчинені в розташуванні зазначених установ; 6) органи державного пожежного нагляду – у справах про пожежі і порушення протипожежних правил; 7) органи прикордонної служби – у справах про незаконне переправлення осіб через державний кордон та у справах про використання завідомо підроблених документів при перетинанні державного кордону; 8) капітани морських суден, що перебувають у далекому плаванні; 9) командири підрозділів Державної спеціальної служби транспорту – у справах про злочини, вчинені підлеглими їм військовослужбовцями і військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, а також у справах про злочини, вчинені працівниками Державної спеціальної служби транспорту у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків або в розташуванні відповідного підрозділу Дер-

жавної спеціальної служби транспорту. За ст. 102 КПК органами досудового слідства є слідчі прокуратури, слідчі органів внутрішніх справ, слідчі податкової міліції і слідчі органів безпеки. За ст. 124 Конституції України судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції» [17, с. 38–39]. Крім того, як зазначає М.В. Шепітько, що «така позиція потребує уточнення таким чином, що правосуддя має публічний характер, отже необхідна вказівка на громадян або осіб без громадянства, які зацікавлені у справедливому розслідуванні та розгляді справи, а також досягненні об'єктивної істини у справі. З іншого боку, суб'єктами зазначених суспільних відносин є свідок, потерпілий, експерт а також перекладач» [17, с. 39].

Нам уявляється, що напрацювання М.В. Шепітька стосовно суб'єктів суспільних відносин є істотним на момент захисту ним дисертації, але на даний час відбулися значні зміни в чинному законодавстві, які потребують з'ясування цих суб'єктів.

Слід погодитися з думкою В.Я. Тація, що «визначення суб'єктів указаних суспільних відносин, а також їх соціальних функцій у цих відносинах дозволить розкрити на науковій основі ті суспільні відносини, які виступають суб'єктом цього складу злочину» [30, с. 289].

Проведемо дослідження суспільних відносин стосовно діяння, передбаченого ст. 384 КК в останній її редакції. У цьому контексті з'ясуємо суб'єктів суспільних відносин. Враховуючи те, що суб'єкти – (носії) суспільних відносин, у нашому випадку з однієї сторони виступали як фізичні особи. Це може бути свідок, потерпілий, експерт, спеціаліст, оцінювач, перекладач. З іншого боку в цих відносинах виступає держава через відповідні державні органи, які здійснюють дізнання, досудове розслідування, судовий розгляд, а також виконавче провадження, Вища рада правосуддя, тимчасова слідча чи спеціальна тимчасова слідча комісія Верховної Ради України.

З'ясуємо суб'єктів з однієї сторони, які нами названі як фізичні особи. Так, у відповідності до ст. 65 КПК України «Свідком є фізична особа, якій відомі або

можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань» [31]. За ст. 55 КПК України «Потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди, а також адміністратор за випуском облігацій, який відповідно до положень Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» діє в інтересах власників облігацій, яким кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди» [31]. У відповідності до ст. 69 КПК України «Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань» [31]. За ст. 71 КПК України «1. Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. 2. Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду, а також для надання висновків у випадках, передбачених п. 7 ч. 4 цієї статті. ... п. 7 ч. 4 – надавати висновки з питань, що належать до сфери його знань, під час досудового розслідування кримінальних проступків, у тому числі у випадках, передбачених ч. 3 ст. 214 цього Кодексу...» [31]. За ст. 68 КПК України «У разі необхідності у кримінальному провадженні перекладу пояс-

нень, показань або документів сторони кримінального провадження або слідчий суддя чи суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача)...» [32].

Згідно ст. 5 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 № 2658-III «Суб'єктами оціночної діяльності є: суб'єкти господарювання – зареєстровані в установленому законодавством порядку фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, а також юридичні особи незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, які здійснюють господарську діяльність, у складі яких працює хоча б один оцінювач, та які отримали сертифікат суб'єкта оціночної діяльності відповідно до цього Закону; органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які отримали повноваження на здійснення оціночної діяльності в процесі виконання функцій з управління та розпорядження державним майном та (або) майном, що є у комунальній власності, та у складі яких працюють оцінювачі. Права, обов'язки та відповідальність суб'єктів оціночної діяльності встановлюються цим та іншими законами» [32]. У відповідності до ст. 6 цього ж Закону «Оцінювачами можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які склали кваліфікаційний іспит та одержали кваліфікаційне свідоцтво оцінювача відповідно до вимог цього Закону...» [32].

З другої сторони суб'єктами досліджуваних нами суспільних відносин виступає держава з використанням відповідних державних органів, які здійснюють дізнання, досудове слідство, судовий розгляд, а також виконавче провадження. Згідно з п. 3 ст. 38 КПК України «Дізнання здійснюють підрозділи дізнання або уповноважені особи інших підрозділів: а) органів Національної поліції; б) органів безпеки; в) органів Бюро економічної безпеки України; г) органів Державного бюро розслідувань; ґ) Національного антикорупційного бюро України» [31]. За п. 2 ст. 32 КПК України до органів досудового слідства відносяться «1) слідчі підрозділи: а) органів Національної поліції; б) органів безпеки; г) органів Державного

бюро розслідувань; 2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України; 3) підрозділи детективів органів Бюро економічної безпеки України» [31]. За ст. 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди [33]. У відповідності до ст. 1 Закону України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» зазначається, що «1. Судова влада в Україні відповідно до конституційних засад поділу влади здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними законом. 2. Судову владу реалізують судді та, у визначених законом випадках, присяжні шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур» [34]. За ст. 1 Закону України від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII «Про Вищу раду правосуддя» передбачено, що «1. Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів...» [35]. У відповідності до п. 10 ст. 31 цього Закону «10. Невиконання законних вимог Вищої ради правосуддя, її органів, члена Вищої ради правосуддя або дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя щодо надання інформації або документів, або надання завідомо неправдивої інформації на їх запит, у тому числі недодержання встановлених законом строків, мають наслідком відповідальність, встановлену законом» [35]. За п. 1 ст. 19 Закону України від 15.01.2019 року № 890-VI «Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» значиться, що «1. Посадові особи (крім Президента України та суддів Конституційного Суду України, суддів судів загальної юрисдикції), службові особи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівники (або посадові особи,

що виконують їх обов'язки) підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян та окремі громадяни зобов'язані з'явитися на запрошення слідчої комісії і дати правдиві показання чи пояснення про відомі їм обставини з питань, що є предметом розслідування, у порядку, встановленому законом. Особи, запрошені для дачі показань як свідки, а також як експерти, перекладачі попереджаються у письмовій формі (розпискою) про кримінальну відповідальність за вчинення ними дій, зазначених у ч. 2 ст. 37 цього Закону» [36]. У відповідності до ч. 2 ст. 37 цього Закону «...за надання завідомо неправдивих показань, завідомо неправдивого висновку експерта, завідомо неправильного перекладу, зробленого перекладачем, винні особи несуть відповідальність згідно із законом» [36].

У напрямку продовження з'ясування структури об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК для з'ясування змісту цих суспільних відносин істотне значення має предмет всіх відносин. Слід погодитися з думкою, яка має місце в юридичній літературі, що «предметом суспільних відносин є усе те, з приводу чого й у зв'язку з чим існують ці суспільні відносини, а не утворення (фізичне тіло, інформація тощо), що не самі речі і фізичні тіла є предметом відносин, а саме відносини, з приводу яких люди вступають між собою в той або інший соціальний зв'язок» [37, с. 40]. Спираючись на таку теоретичну основу, слід зазначити, що предмет складу кримінального правопорушення і предмет відносин, який належить до об'єкта цього діяння, не одне і теж. Для складу кримінального правопорушення, описаного ст. 384 КК, як складової його об'єкта, предметом відносин є умови, які забезпечують охорону відносин отримання відповідними суб'єктами правдивих показань свідка, потерпілого, правдивого висновку експерта, спеціаліста складених для надання або надані органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, подання достовірних або не підроблених доказів, правдивого звіту

оцінювача про оцінку майна, а також правильного перекладу зробленого перекладачем у таких самих випадках. На наше переконання такий підхід до дослідження предмета цих суспільних відносин полегшить з'ясування третього структурного елемента відносин, а саме соціального зв'язку, що справедливо розглядається як зміст самих відносин [38, с. 58].

Цікаво, що цей зв'язок може відбуватися на рівні індивідуальної взаємодії суб'єктів цих відносин, у взаємодії людських спільнот, а також індивідуумів із спільнотами. За спостереженням зі сторони зовні цей соціальний зв'язок проявляється, як показує вивчення нами кримінальних проваджень і нормативної бази, яка стосується цієї категорії кримінальних правопорушень, в таких формах діяльності: у процесуальному порядку попередження свідка, потерпілого, оцінювача, експерта, спеціаліста, перекладача про кримінальну відповідальність за давання завідомо неправдивих показань свідка, потерпілого, оцінювача відповідно за завідомо неправдивий звіт про оцінку майна, експерта за дачу завідомо неправдивого висновку експерта, перекладача за дачу завідомо неправильного перекладу. Також в цьому контексті передбачені приписи ст. 63 Конституції України. Існує також нормативна база у виконавчому провадженні, яка передбачає права та обов'язки суб'єктів цих органів. Крім того, передбачені права та обов'язки перерахованих нами суб'єктів відносин у КПК України, ЦПК України, ГПК України, Кодексі адміністративного судочинства України тощо, які визначають межі їх прав та обов'язків і т. ін.

Таким чином, нас цікавить, як слідує з дослідження, соціальний взаємозв'язок, важливою ознакою якого є обов'язок певної поведінки суб'єктів досліджуваних суспільних відносин. Соціальний зв'язок (взаємозв'язок) зумовлений потребами та інтересами, які спонукають суб'єктів відносин до певної поведінки. Це свідчить про те, що інтерес – це певна форма прояву, вираження, реалізація суспільних відносин, тобто за допомогою поведінки суб'єктів відносин, а не самі суспільні відносини як результат. Виходячи із зазначеного,

для визначення основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, повинні враховуватися лише суспільні відносини, які відповідають інтересам всього суспільства, а не інтересам окремої особи на її розсуд чи вподобання. Тому ці відносини мають бути позитивними.

Дослідивши структуру суспільних відносин (об'єкта) та маючи визначення предмета складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК (яке висвітлене нижче), можна запропонувати формулювання основного безпосереднього об'єкта діяння введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. Таким основним безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу виступають суспільні відносини, що забезпечують умови з належного, у відповідності з чинним законодавством, отримання суб'єктами провадження: правдивих показань свідка чи потерпілого, правдивого висновку експерта, спеціаліста, складені для надання або надані органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, подання достовірних або не підроблених доказів, правдивого звіту оцінювача про оцінку майна, а також правильного перекладу, зробленого перекладачем у тих самих випадках.

Щодо додаткового безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, існують наступні судження: 1) М.В. Шепітько під додатковим безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення розуміє «суспільні відносини, що забезпечують інтереси захисту та обвинувачення (позивача відповідача), а також інтереси підсудного, обвинуваченого (підозрюваного) і потерпілого Від попереднього злочину (позивача) або інших осіб» [17, с. 40]; 2) В.М. Нікітенко пропонує «під додатковим безпосереднім об'єктом злочинів, передбачених стст. 373, 384, 386 КК вважати охоронюваних нормами цього кодексу порядок суспільних відносин у сфері здійснення правосуддя щодо охорони та

реалізації установлених законом прав свобод інтересів учасників процесу, незалежно від стадії чи форми судочинства» [21, с. 95]; 3) В.І. Осадчий та С.С. Чернявський стверджують, що «додатковим безпосереднім об'єктом цього злочину є права та законні інтереси особи» [22, с. 959]; 4) О.І. Габро заявляє, що «додатковим безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 384 КК є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб» [23, с. 4]; 5) О.А. Чуваков переконує, що «додатковим факультативним об'єктом цього злочину є охоронювані законом права і інтереси фізичних і юридичних осіб» [24, с. 801]; 6) А.С. Беніцький та Р.М. Шеховцов наполягають, що «додатковий безпосередній об'єкт цього злочину – суспільні відносини у сфері охорони Свободи, честі та гідності особи інших прав чи законних інтересів людини, авторитет судових і правоохоронних органів» [25, с. 686]; 7) Ю.В. Александров переконував, що «додатковим безпосереднім об'єктом цього злочину можуть виступати охоронювані законом права і інтереси фізичних і юридичних осіб» [27, с. 825].

Аналіз поглядів науковців на безпосередній додатковий об'єкт кримінального правопорушення дозволяє їх згрупувати наступним чином: 1) О.І. Габро, О.А. Чуваков, Ю.В. Александров під додатковим безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, розуміють охоронювані законом права та інтереси фізичних та юридичних осіб (О.А. Чуваков – факультативним об'єктом, Ю.В. Александров) [24, с. 801; 28, с. 825], а О.І. Габро заявляє, що «додатковим безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб» (Габро О.І.) [23, с. 4]; 2) В.І. Осадчий та С.С. Чернявський заявляють, що додатковим безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК є права та інтереси особи [22, с. 959]; 3) В.М. Нікітенко під додатковим безпосереднім об'єктом кримінальних правопорушень, передбачених стст. 373, 384,

386 КК вважав охоронюваний нормами цього кодексу порядок суспільних відносин у сфері здійснення правосуддя щодо охорони та реалізації установлених законом прав, свобод інтересів учасників процесу незалежно від стадії чи форми судочинства [21, с. 95]; 4) А.С. Беніцький та Р.М. Шеховцов розуміють під додатковим безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, суспільні відносини у сфері охорони свободи, честі та гідності особи інших прав та законних інтересів людини, авторитет судових і правоохоронних органів [25, с. 686]; 5) М.В. Шепітько під додатковим безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, розуміє суспільні відносини, що забезпечують інтереси захисту та обвинувачення (позивача та відповідача), а також інтереси підсудного, обвинуваченого (підозрюваного) і потерпілого від попереднього злочину (позивача або інших осіб) [17, с. 40].

Нашим дослідженням встановлено наступні позитивні положення в поглядах на додатковий безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК: 1) що це суспільні відносини (М.В. Шепітько, В.І. Осадчий, А.С. Беніцький та Р.М. Шеховцов) [17, с. 40; 22, с. 959; 25, с. 686]; 2) що це додатковий факультативний безпосередній об'єкт (О.А. Чуваков) [24, с. 801]. Щодо негативних (дискусійних) положень у поглядах на додатковий безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, слід віднести: 1) охоронюваний нормами цього кодексу порядок суспільних відносин у сфері здійснення правосуддя щодо охорони та реалізації установлених законом прав, свобод та інтересів учасників процесу (В.М. Нікітенко) [21, с. 95]; 2) права та законні інтереси особи (В.І. Осадчий та С.С. Чернявський) [22, с. 959]; 3) законні права та інтереси фізичних і юридичних осіб (О.А. Чуваков, Ю.В. Александров) [24, с. 801; 27, с. 825].

До більш вдалих положень стосовно додаткових безпосередніх об'єктів кримінального правопорушення передбаченого ст. 384 КК, слід віднести наступне:

1) забезпечення інтересів захисту та обвинувачення (позивача та відповідача), а також інтереси підсудного, обвинуваченого (підозрюваного) і потерпілого від попереднього злочину (позивача) або інших осіб (М.В. Шепітько) [17, с. 40]; 2) відносини у сфері охорони свободи, честі та гідності особи, інших прав чи законних інтересів людини, авторитету судових і правоохоронних органів (А.С. Беніцький та Р.М. Шеховцов) [25, с. 686].

Проведений нами аналіз додаткового безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, дає нам можливість виокремити з визначень наступні позитивні положення: 1) це завжди суспільні відносини, які забезпечують умови з охорони... або ставлять під охорону; 2) це додатковий факультативний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення; 3) ці відносини, що забезпечують охорону свободи, честі та гідності особи, авторитет судових і правоохоронних органів, інтересів захисту та обвинувачення або інших осіб під час здійснення правосуддя.

Таким чином на підставі аналізу існуючих поглядів на додатковий безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, слід сформулювати наступне його визначення: «під додатковим безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони установлених законом прав і інтересів фізичних і юридичних осіб, свободи, честі та гідності особи, авторитету судових і правоохоронних, спеціальних органів при здійсненні правосуддя».

Предмет складу кримінального правопорушення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. Ступінь досліджуваних суспільних відносин не буде повним, якщо не буде визначено предмет складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК. Питання про предмет цього складу кримінального правопорушення має не тільки теоретичне, а й важливе практичне значення, оскільки ступінь відповідальності особи знаходиться в певній залежності від того, що буде визнано предметом

цього діяння. Дотримуючись концепції, яка вбачає, що предмет складу правопорушення знаходиться за межею об'єкта [10, с. 178], оскільки він має певні властивості (ознаки), які відділяють його від об'єкта кримінального правопорушення, потрібно погодитися з думкою професора В.Я. Тація, що «предмет складу злочину і предмет відносин не є тотожними» [30, с. 27].

Проблеми предмета кримінального правопорушення взагалі і, зокрема, передбаченого ст. 384 КК – одна «зі складних і спірних у теорії кримінального права. У науці кримінального права відсутня єдність поглядів стосовно «предмета кримінального правопорушення». Тому з'ясування цієї проблеми потребує особливої уваги, оскільки предмет кримінального правопорушення вказує на зв'язок його з об'єктом, з об'єктивною стороною, суб'єктом і суб'єктивною стороною» [39, с. 117–118]. У цьому контексті слід погодитися з думкою М.М. Панова, що «поза з'ясуванням соціально-економічної і правової суті предмета злочину іноді може бути суттєво ускладнено правильне встановлення і тих суспільних відносин, на які спрямоване злочинне посягання» [40, с. 50]. Ми дотримуємося концепції, що предмет складу кримінального правопорушення є самостійною обов'язковою ознакою лише для предметних складів кримінальних правопорушень, до яких відноситься і діяння, передбачене ст. 384 КК.

Стосовно предмета кримінального правопорушення в юридичній літературі, як ми вже зазначали вище, висловлювалися судження, які мають істотні розбіжності. Так, П.С. Матишевський та Є.В. Фесенко заявляють, що «предметом злочину є речі матеріального світу (матеріальні утворення), безпосередньо впливаючи (діючи) на які шляхом їх вилучення, створення, знищення, зміни їх вигляду або правового режиму тощо, винна особа посягає на цінності (блага), що належать суб'єктам суспільних відносин, що охороняються законом» [41, с. 132]. Крім того, М.Й. Коржанський стверджував, що «предмет злочину – це матеріальна річ, в якій проявляються певні сторони (властивості) суспільних відносин (об'єкта злочину),

шляхом фізичного або психічного впливу на який завдається соціально небезпечна шкода в сфері цих суспільних відносин (тобто предмет – це матеріальна сторона об'єкта, але не сам об'єкт)» [42, с. 134]. У той же час В.Я. Тацій переконував, що «предмет злочину – це будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких Закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу злочину» [30, с. 17]. На думку М.І. Панова «під предметом злочину необхідно розуміти предмети, речі матеріального світу, що виступають матеріальною формою вираження (субстратом) суспільних відносин або необхідною умовою, засновником або ж свідченням і нормального функціонування суспільних відносин, охоронюваних кримінальним законом від злочинних посягань» [43, с. 69]. Натомість М.І. Панов стверджував, що «до категорії предмета злочину включено тільки фізичні предмети (речі, майно), реально існуючі явища об'єктивного світу, енергію (електричну, теплову та ін.), а також інформацію, у зв'язку з існуванням чи створення яких або їх обігом вчиняється злочин» [40, с. 44]. Також Є.В. Лащук стверджує, що «предмет злочину – це факультативна ознака об'єкта злочину, що знаходить свій прояв у матеріальних цінностях, які людина може сприймати своїми органами чуття чи фіксувати спеціальними технічними засобами, з приводу яких та/або безпосереднього впливу на які вчиняється злочинне діяння» [44, с. 5]. Крім того, О.Ю. Вітко запевняє, що «предмет злочину є необхідним (обов'язковим) для предметних складів злочинів елементом складу злочину, яким можуть бути будь-які речі, будь-яка інформація, будь-яка енергія, які мають матеріальний вираз, з властивостями яких та з вказівкою на які Закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність складу злочину в діяннях особи» [45, с. 32].

Сформульовані вище погляди на предмет кримінального правопорушення надають нам можливість стверджувати, що в науці кримінального права переважає підхід до визначення предмета кримінального правопорушення як речі матеріаль-

ного світу, певними властивостями яких Закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у конкретному діянні особи чітко визначених ознак складу кримінального правопорушення [40, с. 35; 30, с. 35]. Також у судженнях науковців прослідковується підхід до того, що предметом кримінального правопорушення визнаються лише предмети, тобто речі або майно [40, с. 134; 41, с. 132; 30, с. 17; 43, с. 67–73]. Крім того, слід звернути увагу на те, що стосовно розуміння предмета кримінального правопорушення існує інший підхід. Так, нам подобається в цьому плані позиція М.І. Панова, оскільки він до предмета кримінального правопорушення відносить не тільки фізичні предмети (речі, майно), але й реально існуючі явища об'єктивного світу, зокрема енергію (електричну, теплову та ін.), а також інформацію [40, с. 44]. Позитивним є підхід до визначення предмета кримінального правопорушення Є.В. Лащука, де предмет знаходить свій прояв у матеріальних цінностях, які сприймаються органами чуття чи фіксуються спеціальними технічними засобами [44, с. 6].

Слід звернути увагу на те, що важливою науковою проблемою в науці кримінального права є з'ясування місця предмета кримінального правопорушення в структурі складу діяння, передбаченого ст. 384 КК. У цьому плані в юридичній літературі існують різні судження з цього питання. Так, Д.Н. Розенберг стверджує, що «предмет злочину знаходиться за межами об'єкта діяння» [46, с. 71]. Натомість М.І. Хавронюк, М.Й. Коржанський розглядають предмет кримінального правопорушення, як складову об'єкта діяння [47, с. 222; 14, с. 134]. В.Я. Тацій запевняє, що «предмет злочину не самостійний елемент складу злочину, а лише факультативна ознака злочину та тісно пов'язана з об'єктом злочину» [16, с. 36–37]. В.К. Матвійчук наполягає на тому, що «предмет злочину є самостійною ознакою окремого складу злочину» [48, с. 136]. Натомість О.Ю. Вітко запевняє, що «предмет злочину є самостійним обов'язковим, лише для предметних складів злочинів, елементом та пов'язаний з об'єктом злочину таким же чином, як і з іншими еле-

ментами складу злочину, як об'єкт та суб'єкт злочину, об'єктивна та суб'єктивна сторона злочину» [45, с. 27–28]. Твердження Д.Н. Розенберга містять позитивні положення, оскільки предмет кримінального правопорушення він виокремлює за межами об'єкта. З метою більш поглибленого з'ясування такої ознаки досліджуваного діяння, як предмет кримінального правопорушення, що названа в диспозиції ст. 384 КК, і зручності її дослідження, доцільно буде з певною умовністю, розглядати її окремо. Такий пошук є виправданим, тому що «певні властивості предмета злочину зумовлюють необхідність надання їм певної правової значимості в конкретному складі злочину» [16, с. 132]. Для розуміння слід зазначити, що властивості предмета кримінального правопорушення дають підстави вирішувати питання про відповідальність за діяння, передбачене ст. 384 КК. Тому слід погодитися з думкою професора В.Я. Тація, що «виділення предмета злочину в окрему ознаку з наданням йому законодавцем того чи іншого значення, властивостей, функції визначає його як самостійно і необхідну ознаку конкретного складу злочину (факультативно – загального складу злочину)» [16, с. 132]. Нам уявляється, що слід погодитися з думкою, яка має місце в існуючих публікаціях, що «погляди авторів, які ототожнюють безпосередній об'єкт і предмет кримінального правопорушення, не ґрунтуються на чинному законодавстві» [48, с. 132].

Крім того, позитивним є твердження професора В.Я. Тація, що «структура будь-яких суспільних відносин є незмінною, оскільки до її складу поряд з іншими системоутворюючими частинами (елементами) входить предмет суспільних відносин, причому, якими б властивостями він не володів і в якій в формі не проявився у складі суспільних відносин, він завжди є їх предметом, і його ніяк не слід називати чимось іншим (наприклад, предметом злочину або предметом посягання)» [16, с. 27]. У своєму науковому пошуку ми більш прихильні до поглядів В.Я. Тація, П.С. Матишевського, Є.В. Фесенка, які заявляють, що «предмет злочину несамотійний елемент складу злочину, а є

лише ознакою злочину» [30, с. 36–37; 12, с. 132–133].

У нашому дослідженні ми схилиємося до думки, що «предмет кримінального правопорушення як правове явище має низку ознак у тому числі також і юридичних» [48, с. 134]. Згідно «Словника української мови» під терміном «елемент» розуміють «складову частину чого-небудь або як окрему сторону, рису чого-небудь» [49, с. 473]. У той же час, слово «ознака» тлумачиться, як: «риси, особливість, властивість кого-небудь, чого-небудь або те, що вказує на що-небудь, свідчить про щось» [49, с. 655]. Виходячи із зазначеного можна погодитися з думкою, яка має місце в юридичній літературі, що «якщо об'єкт злочину є самостійною та обов'язковою ознакою всіх злочинів, то предмет – факультативна ознака загального складу злочину» [48, с. 36]. Крім того, потребує схвалення позиція О.Ю. Вітка, що «якщо визнавати предмет злочину факультативною ознакою складу злочину, який разом з об'єктом створює самостійний елемент складу злочину – об'єкт злочину, то очевидним стає ототожнення предмета та об'єкта злочину як елемента складу злочину, що є недостатньо обґрунтованим» [45, с. 28].

Важливо звернути увагу на те, що з'ясування вище названих понять свідчить, що вони за своєю суттю майже не відрізняються, а тому розуміючи це, не можна підтримати твердження О.Ю. Вітка, що терміни «елемент» і «ознака» є різними за своєю суттю поняттями [45, с. 29]. Цілком справедливо стверджував В.Я. Тацій, що «предмет конкретного складу злочину і предмет відносин (складова об'єкта) не є тотожними» [16, с. 27].

Значення правової ознаки предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК полягає в тому, що за його допомогою законодавець у диспозиції норми особливої частини КК України (ст. 384 КК) вказує на суспільні відносини, що виступають об'єктом досліджуваного нами кримінального правопорушення. Означене нами дає можливість класифікувати предмети кримінального правопорушення в залежності від вираження в них тих або інших властивостей, які виокрем-

люють їх. Тому, слідуючи запропонованому нами концепту вище, можна класифікувати предмети діянь, виходячи із закономірностей (принципів), що характеризують такий різновид суспільних відносин: 1) майнові відносини; 2) особисті немайнові відносини; 3) відносини в сфері суспільної небезпеки; 4) відносини в сфері охорони здоров'я населення; 5) відносини в сфері суспільної моралі; 6) відносини в сфері безпеки держави; 7) відносини в сфері правосуддя; 8) відносини в сфері порядку управління; 9) відносини в сфері безпеки людства і міжнародного правопорядку; 10) відносини в сфері господарювання. Проте потрібно звернути увагу в цьому сенсі на те, коли йдеться про кримінальне правопорушення, передбачене ст. 384 КК, що це діяння стосується суспільних відносин, які забезпечують охорону правосуддя в частині положень ст. 384 КК України.

Враховуючи концепцію, запропоновану в юридичній літературі, яка стверджує, що «предмет злочину знаходиться за межею об'єкта та є самостійною ознакою предметних злочинів» [10, с. 172], можна стверджувати, що він має певні властивості (ознаки), які відділяють його від об'єкта кримінального правопорушення.

З метою з'ясування питання, що слід визнавати предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, необхідно звернутися до термінів «докази», «інформація», «фактичні дані», «джерела доказів», «юридичні факти», «показання», «висновок», «переклад», «звіт», «підроблені докази», «недостовірні докази». Так, термін «докази» означає «незаперечний довід або факт, який підтверджує істинність чого-небудь; підтвердження» [31, с. 313]. Згідно ст. 84 КПК «доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. 2. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів» [31]. Стосовно терміну «інформа-

ція», то слід зазначити, що це «відомості про якісь події, чийсь діяльність, і т. ін., повідомлення про щось» [31, с. 504]. Під «фактичними даними» слід розуміти не самі факти об'єктивної дійсності, які «приєднати до справи неможливо, а відомості про них» [50, с. 197], тобто фактичні дані характеризують змістовний бік доказу. У відповідності до ч. 2 ст. 84 КПК «процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів» [31]. Згідно ч. 1 ст. 95 КПК, «показання – це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом що до відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження» [31]. У відповідності до ст. 101 КПК «висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи» [31]. Під юридичними фактами розуміють «(лат. *factum* – зроблене, дія, поділ, вчинок) – передбачену гіпотезою правової норми конкретну обставину, з настанням якої виникають або змінюються правові відносини» [51, с. 483].

З метою з'ясування предмета цього кримінального правопорушення необхідно розглянути точки зору авторів на цю ознаку. Аналіз підручників, навчальних посібників з кримінального права України, а також коментарів до КК України, показує, що їх автори таку ознаку як предмет кримінального правопорушення (злочину), передбаченого ст. 384 КК, не визначали. Крім того, слід погодитися з думкою М.В. Шепітька, що «дослідники кримінального права, виокремлюючи серед питань злочину, передбаченого ст. 384 КК, терміносполучення, яким характеризується предмет, відносять його до припису, яким визначається дія як ознака об'єктивної сторони. Зокрема такий підхід має місце при розгляді понять «неправдиві показання свідка чи потерпілого», «неправдивий висновок експерта», «неправильний переклад, зроблений перекладачем»,

зазначених у диспозиції ст. 384 КК» [17, с. 41–42]. Крім того, слід погодитися з твердженням М.В. Шепітька, що «вказівка у цьому терміносполученні на слова «висновок», «показання», «переклад», які є іменниками, із позначеннями лише дії (без використання дієслова) в принципі неможлива. Таким чином, можна піддати сумніву судження щодо віднесення слів «висновок», «показання», «переклад» до ознаки, якою характеризується лише об'єктивна сторона» [17, с. 42]. Також, в юридичній літературі є думка, що «предметом злочину, відповідно до введеного до ст. 384 КК діяння, необхідно вважати звіт оцінювача про оцінку майна, який надається під час здійснення виконавчого провадження» [17, с. 43].

Важливо звернути увагу на те, що «підхід, який визначився в науці кримінального права щодо визначення загальних (універсальних) ознак предмета злочину (соціальна, фізична, юридичні ознаки)» – є правильним [43, с. 68; 52, с. 84–85]. Це характерно й для предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК [17, с. 43]. Соціальна ознака «вказує на зв'язок предмета кримінального правопорушення з його об'єктом» [43, с. 67]. Саме «правдиві відомості або інформація виступають чинником, що зумовлює існування суспільно значущої (позитивної) діяльності суб'єктів суспільних відносин, які забезпечують умови регулювання певного порядку і обсягу використання цих предметів і належного убезпечення від незаконних дій щодо суспільних відносин, які охороняються законом» [54, с. 101]. Істотна шкода цьому об'єкту спричиняється протиправним учиненням певних дій стосовно суспільних відносин, а саме: умов регулювання (забезпечення) певного порядку обсягу використання предметів, тобто завідомо неправдиве показання свідка, потерпілого, завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста, складеного для надання або надані органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, подання завідомо недостовірних або підроблених доказів,

завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна, а також завідомо неправдивий переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках, або ті самі дії, поєднані з обвинуваченням у тяжкому чи особливо тяжкому злочині, або зі штучним створенням доказів обвинувачення чи захисту, а також вчинені з корисливих мотивів [55, с. 70–71; 56].

У цьому випадку в сфері суспільних відносин з'являються особи (вони перераховані), які вчиняють злочинні дії, передбачені ст. 384 КК. Таким чином створюється реальна загроза існуванню аналізованих нами відносин. На переконання М.І. Панова «фізична ознака для предмета злочину, що розглядається в даній роботі, реалізується через текстовий (електронний вираз), викладений на документальному носіїві у формі протоколів, висновку, звіту тощо» [43, с. 68; 17, с. 43]. Так, слід підтримати судження М.І. Панова, що «предмет злочину володіє певними фізичними властивостями, тобто він може розглядатися як матеріальне явище, річ, предмет матеріального світу» [53, с. 296]. Цей підхід на думку М.В. Шепітька «притаманний предмету завідомо неправдиве показання (ст. 384 КК)» [17, с. 43]. Означене судження потребує доповнення таким предметом, як інформація або відомості, що в свою чергу потребує з'ясування відмінності таких понять як «інформація», «відомості» [54, с. 97]. Зміст цих термінів у законі ст. 384 КК не розкривається, але їх можна зрозуміти з юридичної (нормативної) ознаки. Ця ознака вказує на предмет кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, як на обов'язкову ознаку цього діяння [55, с. 71]. Зміст останньої частково можна зрозуміти зі ст. 384 КК в низці інших нормативно-правових актів. Юридична ознака виявляється певною мірою через законодавчу вказівку, перш за все, в диспозиції закону про кримінальну відповідальність [56]. Крім того предмет кримінального правопорушення «Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу» володіє загальною юридичною ознакою, яка розкривається через процесуальність [17, с. 43], тобто низкою статей КПК України: стст. 55, 56, 57, 65, 67, 68, 69, 71, 72

[31], а також ЦПК України, ГПК України, КАС України [59; 60; 61]. У цьому сенсі слід погодитися з думкою, яка має місце в юридичній літературі, що «даний предмет злочину має перебувати у формі процесу правосуддя, а також додаткові риси, які зазначаються в процесуальному законодавстві, законодавчих та інших нормативно-правових актах...» [17, с. 43]. Крім того, важливим твердженням є твердження М.В. Шепітька, що «деформація предмета з боку винної особи завдає шкоди суспільним відносинам, які страждають в результаті такої діяльності» [17, с. 44]. Безумовно, що «здатність предмета злочину переносити інформацію, яка впливає на формування доказів (або оцінку майна), а отже і на вирішення справи, безумовно є вказівкою на те, що визначений відповідно до ст. 384 КК (Завідомо неправдиве показання) предмет злочину володіє соціальною ознакою» [17, с. 44].

Зазначені нами загальні ознаки недостатні для розкриття суті предмета цього кримінального правопорушення. Необхідно звернутися ще до спеціальних (додаткових) ознак, які властиві предмету кримінального правопорушення, які вчиняються свідком, потерпілим, експертом, спеціалістом, перекладачем, а також оцінювачем. Слід погодитися з твердженням, яке має місце в юридичній літературі, що «такі ознаки надають певної специфіки у дослідженні предмета того чи іншого злочину» [17, с. 44]. Так, зокрема така спеціальна ознака, як інформативність у кримінальному правопорушенні, передбаченому ст. 384 КК, має інформативну властивість, притаманну «показанням», «висновку», «звіту» та «та перекладу» [17, с. 45]. У цьому контексті слід погодитися з твердженням, яке має місце в юридичній літературі, що «це викликано тим, що ідея про інформацію (певні таємниці та інші види, які не завжди мають безпосередній матеріальний вираз) стикається з матеріальним характером предмета злочину» [17, с. 45]. Звернення до Цивільного права свідчить про те, що згідно зі статтею 200 ЦК та ч. 3 ст. 1 Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992 №2657-XII інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збе-

режені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Слід звернути увагу на те що Цивільний кодекс України інформацію відносять до нематеріальних благ [59]. Тому слід сприйняти позицію М.В. Шепітька, що «інформація знаходиться між своєю нематеріальною сутністю відповідно до цивільного законодавства та матеріальним характером носіїв інформації. Відповідно до п. 1 ст. 11 Закону України «Про інформацію» інформація про фізичну особу (персональні дані) – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована» [57]. Важливо звернути увагу на те, що М.В. Шепітько стверджує, що «предмет злочину відповідно до понять, які існують у кримінальному праві, має матеріальний характер. Якщо ж намагатися стерти матеріальні властивості в предметі злочину, то в такому випадку в науці кримінального права можуть виникнути проблеми щодо відмежування об'єкта від предмета злочину. У цій частині намагання надати певним предметам злочину нематеріальних властивостей є досить вдалим» [17, с. 45–46]. З приводу відмежування предмета кримінального правопорушення і предмета відносин ми вже висловлювалися, характеризуючи основний безпосередній об'єкт діяння, передбаченого ст. 384 КК. Крім того, М.В. Шепітько сам стверджує, що «слід мати на увазі, що інформація дійсно має специфічний характер, її відображення (закріплення) на матеріальних носіях не є первинним, воно має другорядне значення, а для окремих злочинів взагалі не обов'язкове. Що стосується предмета злочину, передбаченого ст. 384 КК відповідно до вчинених діянь, – «показань свідка або потерпілого», «висновку експерта», «звіту оцінювача про оцінку майна», «перекладу, зробленого перекладачем», то інформація, що закладається в них, спочатку існує в об'єктивній дійсності, а вже потім заноситься на відповідний матеріальний носій» [17, с. 45–46]. З цього приводу стосовно цього предмета кримінального правопорушення чітко висловився О.Р. Радутний, що «сама інформація як зміст, що наповнює форму, не може бути зведена до

своїх матеріальних носіїв, до своєї речовинної оболонки» [58, с. 94]. Не дивлячись на твердження М.В. Шепітька, що «разом із тим законодавець у ст. 384 КК надає закріпленню інформації у відповідному матеріалі – «висновку», «звіті» – обов'язкового характеру» [17, с. 46], це не робить її як предмет річчю. Крім того, процесуальне закріплення «показання», «перекладу» в документованих носіях не робить їх річчю, оскільки вони залишаються інформацією (відомостями) про фактичні обставини кримінального або іншого провадження. Натомість імперативність як ознака предмета цього складу кримінального правопорушення (ст. 384 КК) тісно пов'язана з юридичною (нормативною) їх ознакою і вказує на те, що приписи, а саме: заборони ст. 384 КК – повинні беззастережно виконуватися всіма фізичними особами. У той же час функціональна ознака предмета цього кримінального правопорушення, об'єднуючи в собі дві попередні, вказує на спеціальне призначення предметів – інформації (в показаннях свідка, потерпілого) у висновку експерта, спеціаліста, перекладу, доказах, звіті про оцінку майна, а саме: убезпечення особи від завідомо неправдивих показань в якості свідка, потерпілого, від завідомо неправдивого висновку в якості експерта, спеціаліста, складених для надання або надані органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній слідчій комісії Верховної Ради України, від подання завідомо недостовірних або підроблених доказів, завідомо неправдивого звіту оцінювача про оцінку майна, а також завідомо неправдивого перекладу, зробленого перекладачем у таких самих випадках. Це означає: по-перше, що така інформація в провадженнях має бути визначена на законодавчому рівні (враховуючи бланкетний в диспозиції ст. 384 КК); по-друге, за своїм змістом ці предмети кримінальних правопорушень (у зв'язку з інформаційною та імперативними ознаками) дають підстави утримуватися від вчинення фізичними особами дій, що передбачені ст. 384 КК; по-третє, всі предмети кримінального правопорушення

як такі, з урахуванням змісту їх імперативності приписів, є нічим іншим, як можливістю захисту правосуддя в частині захисту правосуддя від таких незаконних дій, бій як введення в оману суду або іншого уповноваженого органу.

Крім того, наше твердження щодо предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, який має інформативний характер, підтверджується судженням М.В. Шепітька, що «що такі предмети можна звести в окрему групу, виходячи з їх специфічності. Таким чином, дані предмети, що мають таку специфіку, слід розглядати окремо від інших предметів злочину» [17, с. 46]. Це ще одне підтвердження нашої думки щодо «інформації», «відомостей». Звичайно, що така інформація чи відомості, які містяться у висновку експерта чи спеціаліста, або у звіті оцінювача, в показаннях свідка чи потерпілого, перекладі, зробленому перекладачем, має бути сформульована на матеріальних носіях і лише тоді вони матимуть юридичний зміст.

Дещо дискусійним є пояснення М.В. Шепітька, що «предмет злочину відповідно до діяльності експерта, оцінювача, свідка, потерпілого та перекладача, сформульований у диспозиції ст. 384 КК за допомогою таких терміносполучень: «завідомо неправдиве показання свідка чи потерпілого», «завідомо неправдивий висновок експерта», «завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках», «завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна», та що це зовсім не означає, що саме таким чином викладені терміносполучення визначають безпосередньо предмет цього злочину» [17, с. 47]. Законодавець все-таки чітко вказує на предмет цього кримінального правопорушення. Проте тут є важливим, на наше переконання, наголосити, що названі вище терміносполучення показують зв'язок предмета кримінального правопорушення з його об'єктивною стороною, а саме його ознакою – дією та способом обманом, який характеризує таку дію. Закон (ст. 384 КК) чітко визначає, що криміналізує це кримінальне правопорушення – це «завідомо неправдиве показання свідка, потерпі-

лого», «завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста», складені для надання або надані органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя і т.ін., подання завідомо недостовірних або підроблених доказів» [56]. Тому позиція М.В. Шепітька про такі спеціальні ознаки, які «пов'язані із «правдивістю» або «правильністю» даного предмета злочину», які можна іменувати як відповідність дійсності» – є недостатньо обґрунтованою.

З метою більш глибокого дослідження предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК, необхідно звернутися до поглядів стосовно предмета цього діяння в юридичній літературі. Так, М.В. Шепітько заявляє, що «Предметом злочину, передбаченого ст. 384 КК, щодо діяння свідка та потерпілого, необхідно розглядати таку, що відповідає дійсності, інформацію у вигляді показань, які містяться у протоколах слідчих або судових дій (допиту, очної ставки, пред'явлення для впізнання), протоколах судового засідання та інших документальних носіях, що спрямовані на встановлення доказового значення» [17, с. 54–55]. Крім того, М.В. Шепітько стверджує, що «поняття висновку експерта окреслює предмет злочину відповідно до ст. 384 КК. Висновок експерта згідно з чинним процесуальним законодавством визнається джерелом доказів. Така єдність усіх процесуальних кодексів обумовлюється важливістю інформації, яка міститься у даних висновках, для встановлення об'єктивної істини у справі» [17, с. 54–55]. Тому на переконання М.В. Шепітька «відповідно до діяння експерта, передбаченого ст. 384 КК, предметом даного злочину слід вважати таку, що відповідає дійсності, інформацію, яка міститься у висновку експерта, що спрямований на отримання доказової форми, під час здійснення правосуддя» [17, с. 61]. Слід погодитися з твердженням М.В. Шепітька, що «поняття завідомо неправильного перекладу, зробленого перекладачем під час провадження дізнання, досудового слідства, судового розгляду та здійснення виконавчого провадження, є ключовим для визначення предмета злочину, передбаченого

статтею 384 КК» [17, с. 61]. Важливо зазначити, що М.В. Шепітько запевняє, що «відповідно до діяння перекладача, предметом злочину, передбаченого ст. 384 КК, є така, що відповідає дійсності, інформація, яка перекладається перекладачем з рідної мови особи, що бере участь у справі, на державну мову, що відбивається у протоколі слідчих та судових дій та інших документальних носіях, що спрямовані на встановлення доказового значення» [17, с. 63].

На переконання М.В. Шепітька «Предметом злочину в контексті діяння оцінювача, вказаного в диспозиції ст. 384 КК, є така, що відповідає дійсності, інформація, яка міститься у звіті про оцінку майна, оцінювача, та отримується під час виконавчого провадження» [17, с. 65].

Н.Ю. Алексєєва стверджує, що «предмет злочину, передбаченого ст. 384 КК (завідомо неправдиве показання свідка, експерта, завідомо неправдивий висновок експерта та завідомо неправильний переклад), характеризується спільними загальними (фізична, соціальна, юридична) та спеціальними (інформативність, документальність, невідповідність дійсності (повністю чи частково), доказовість) ознаками. Інформація, яка міститься у показаннях свідка, висновку експерта чи перекладі, не може бути визнана предметом злочину, доки не буде матеріалізована (висновок, протокол інші документи, в тому числі відео-, аудіозаписи)» [18, с. 140].

М.І. Мельниченком виокремлено такі ознаки предмета злочину, передбаченого ст. 384 КК: «загальні (фізична, юридична, соціальна) та спеціальні (невідповідність дійсності, однозначність, конкретність інформативність та предметність). Предметом злочину потрібно визнати: завідомо неправдиве показання, завідомо неправдивий висновок, завідомо неправильний переклад» [19, с. 86, 147].

В.М. Нікітенко заявляє, що «предметом цього злочину є завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, висновок експерта, звіт оцінювача про оцінку майна та переклад у будь-якій формі судочинства; письмові, речові і електронні докази у цивільному, адміністративному господар-

ському судочинстві. Вказаним документам та предметам притаманні як обов'язкові загальні ознаки (фізична, соціальна, юридична), так і спеціальні ознаки предмета злочину (інформативність, документальність, доказовість, невідповідність дійсності)» [21, с. 134].

Список використаних джерел:

1. Матвійчук В.К., Присяжний В.М. Забруднення, засмічення та виснаження водних об'єктів : відповідальність, досудове і судове слідство та запобігання : [монографія]. Київ : КНТ, 2007. 272 с.
2. Матвійчук О.В. Об'єкт складу злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту навколишнього природного середовища. Юридична Наука. Київ : № 7. 2012 С. 83–94.
3. Клименко В.А. Злочини проти довкілля. Кримінальне право України. Особлива частина : [підручник] (Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін.) ; за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. Київ : Юридична думка, 2004. С. 267–317.
4. Гришук В.К. Кримінальне право України : Загальна частина [навч. посібник для студентів юрид. фак. вищ. навч. закл.]. Київ : Ін Юре, 2006. 586.
5. Музика А.А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів. Київ : Логос, 1998. 323 с.
6. Савченко А.В., Кузнецов В.В., Штанько О.В. Сучасне кримінальне право України : [курс лекцій]. Київ : Вид-во Паливода А.В., 2005. 640 с.
7. Матвійчук В.К. Кримінально-правова боротьба органів внутрішніх справ із злочинним забрудненням водних об'єктів: Навчальний посібник. Київ: НД РІО Українська академія внутрішніх справ, 1992. 80 с.
8. Лихова С.Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (Розділ V Особлива частина КК України) : [монографія]. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський Університет», 2006. 573 с.
9. Гавриш С.Б., Корчова З.Г. Злочини проти довкілля. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник. За ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 2003. С. 297–315.
10. Матвійчук В.К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) : Монографія. Київ : Азимут–Україна, 2005. 464 с.
11. Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні. Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства. Київ : Інститут Законодавства Верховної Ради України, 2002. 636 с.
12. Кримінальне право України. Загальна частина : Підручник для студентів юрид. вузів і фак. / За ред. П.С. Матишевського, П.П. Андрушка, С.Д. Шапченка. Київ : Юрінком Інтер, 1997. 512 с.
13. Фесенко Є. Цінності як об'єкт злочину. Право України. 1999. № 6. С. 75–79.
14. Коржанський М.Й. Об'єкт і предмет злочину : монографія. Донецьк : Юрид. акад. Мін-ва внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2005. 252 с.
15. Матвійчук О.В. Об'єкт складу злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту навколишнього природного середовища. Юридична Наука. Київ : № 7. 2012 С. 83–94.
16. Тацій В.Я. Об'єкт та предмет злочину в радянському кримінальному праві [текст]/В.Я. Тацій. Харків : Вища шк. Вид-во ХДУ, 1988. 198 с.
17. Шепітько М.В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве покавання : Дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук ; спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право. Харків, 2011. 246 с.
18. Алексеева Н.Ю. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них : дис. ... канд. юрид. наук ; спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право. Львів, 2018. 223 с.
19. Мельниченко М.І. Кримінально-правова охорона порядку одержання доказів у кримінальному провадженні : дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : за спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право. Київ : НАН України Інститут держави і права імені В.М. Корецького, 2016. 241 с.
20. Бойко А.М., Хавронюк М.І. Коментар до ст. 384 КК України. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України ; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ : Юридична думка, 2010. URL: <http://surl.li/gvaqe>

21. Нікітенко В.М. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію доказів : дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : за спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право. Київ : Інститут держави і права імені В.М. Корецького, 2018. 255 с.
22. Осадчий В.І., Чернявський С.С. Злочини проти правосуддя. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко, В.В. Черней. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. С. 920–998.
23. Габро О.І. Відповідальність свідка, потерпілого, оцінювача, експерта, перекладача за діяння, передбачені ст. 384 КК України : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : за спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право. Запоріжжя, 2012. 20 с.
24. Чуваков О.А. Злочини проти правосуддя. Кримінальний кодекс України. Коментар: Під. ред. Ю.А. Кармазіна та Є.Л. Стрільцова. Харків, ТОВ «Одіссей», 2002. С. 774–835.
25. Беніцький А.С. Шеховцов Р.М. Злочини проти правосуддя. Кримінальне право (Особлива частина) : підручник ; за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – [2-ге вид.]. К. : «ВД»Дакор» 2013. С. 671–709.
26. Бойко А.М. Коментар до ст. 384 КК України. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України ; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. К. : Юридична думка, 2012. С. 1119–1120.
27. Александров Ю.В. Злочини проти правосуддя. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : За станом законодавства і постанов Пленуму Верховного суду України на 1 грудня 2001 р. ; за ред. С.С. Яценка. К. : А.С.К., 2002. С. 804–845.
28. Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія : мислителі, ідеї, концепції : Підручник. К. : Книга, 2003. 528 с.
29. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) / [уклад. голов. ред. В.Т. Бусел.]. К. : Ірпінь ; ВТФ «Перун», 2003. 1178 с.
30. Тацій В.Я. Злочини проти природних багатств СРСР. Кримінальне право УРСР. Особлива частина: Підручник за ред. М.І. Бажанова та ін. К.: Вища школа. Головне вид-во, 1989. С. 176, 285–305.
31. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 №4651-VI. URL : <http://surl.li/navm>
32. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001. № 2658-III. URL : <http://surl.li/hofx>
33. Конституція України : Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. URL : <http://surl.li/gdyl>
34. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016. № 1402-VIII. URL : <http://surl.li/oxnh>
35. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII. URL : <http://surl.li/azzbr>
36. Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України : Закон України від 15.01.2009 № 890-VI (Втратив чинність від 10.09.2009). URL : <http://surl.li/isgci>
37. Коржанський М.Й. Об'єкт і предмет злочину : Монографія. Д. : Юрид. акад. МВС ; Ліра ЛТД, 2005. 252 с.
38. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : Навчальний посібник. Харків: Українська юридична академія, 1994. 80 с.
39. Матвійчук О.В. Предмет злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту навколишнього природного середовища. Юридична Наука. Київ : № 1. 2018. С. 117–138.
40. Панов М.М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення: дис., на здобуття наукового ступеня кандидата юрид. наук. за спеціальністю 12.00.08. – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Харків : Інститут вивчення проблем злочинності Академії Правових наук України, 2006. 194 с.
41. Кримінальне право України. Загальна частина : Підручник для студентів юрид. вузів і фак. ; За ред. П.С. Матишевського, П.П. Андрушка, С.Д. Шапченка. Київ : Юрінком Інтер, 1997. 512 с.
42. Коржанський М.Й. Кримінальне право України. Частина загальна : [текст] : курс лекцій. Київ : Наукова думка та Українська видавнича група, 1996. 334 с.
43. Панов Н.І. Поняття предмета злочину за радянським кримінальним правом. Проблеми правознавства: Республ. міжви-

- дом. наук. зб. Вип. 45. Київ: Вища школа, 1984. С. 67–73.
44. Лашук Є.Ф. Предмет злочину в кримінальному праві України : Автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2005. 20 с.
45. Вітко О.Ю. Поняття предмета злочину як елемента складу злочину. *Юридична наука*. 2013. № 11. С. 27–34.
46. Розенберг Д.М. Про поняття майнових злочинів у радянському кримінальному праві (об'єкт та предмет зазіхання). *Вчений. зап. Харків. Юрид. ін-та*. Вип. 3. Харків, 1948. С. 60–74.
47. Хавронюк МІ. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України. Київ : Істина, 2004. 504 с.
48. Матвійчук В.К. Теоретичні та прикладні проблеми кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища : [монографія]. Київ : Національна академія управління, 2011. 368 с.
49. Словник української мови. Т. 2 (г-ж) / [редакційна колегія І.К. Білодіт, А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, П.Й. Горецький, Л.Л. Гумецька] ; ред. тому П.П. Дощенко, Л.А. Юрчук. Київ : Наукова думка, 1971. 550 с.
50. Кримінально-процесуальний кодекс України : наук. – практ. коментар (В.І. Бояров, Т.В. Варфоломеєва, І.В. Вернидубов та ін. ; за заг. ред. В.Т. Малярєнка, В.Г. Гончарєнка. 5-те вид., переробл. та допов.) К. : Юрисконсульт; КНТ, 2008. 896 с.
51. Рабінович П.М. Юридичний факт. Теорія держави і права : підручник. Х., 2003. 565 с.
52. Панов М.М. Предмет незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення. *Юридична Україна* 2006. Вип. 1. С. 84–88.
53. Панов Н.І. Поняття предмета злочину за радянським кримінальним правом. *Вибрані наукові праці з проблем правознавства*. К.: ІнЮре, 2010. 812 с.
54. Матвійчук В.В. Предмет злочину порушення недоторканності приватного життя. *Юридична Наука*. Київ : № 5. 2017. С. 95–114.
55. Матвійчук В.К., Матвійчук В.В. Кримінально-правова характеристика діяння порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України) : Монографія: за заг. ред. В.К. Матвійчука. К. : Юрінком Інтер, 2022. 244 с.
56. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <http://surl.li/hwcs>
57. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. URL: <http://surl.li/acsvl>
58. Радутний О.Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Х. : Ксілон, 2008. 202 с.
59. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL : <http://surl.li/lolf>
60. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <http://surl.li/ffuqo>
61. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <http://surl.li/ngyf>

Felyk O. V. Direct object of a criminal offence under Art. 384 of the Criminal Code

The issue of the direct object of the criminal offence of misleading a court or other authorized body (Article 384 of the CC of Ukraine) is important for both criminal law theory and law enforcement practice, given the formation of the basis without which it is impossible to properly clarify this issue.

This article examines the conceptual approaches to understanding the direct object of the criminal offence of misleading a court or other authorized body (Article 384 of the CC of Ukraine). The author uses the concept of social relations to substantiate the direct object of this act. The article analyses the scientific views of the authors regarding the direct object of criminal offences against justice, and in particular, the act provided for in Article 384 of the Criminal Code of Ukraine. Also, through the prism of criminal liability for the acts under Article 384 of the Criminal Code, the author identifies the subjects of these social relations and their social functions in these relations, which allows to reveal on a scientific basis the social relations which are the object of this offence.

In order to continue elucidating the structure of the object of a criminal offence under Art. 384 of the CC, and to clarify the content of these social relations, the author draws

attention to the subject matter of these relations. The article distinguishes between the subject matter of a criminal offence and the subject matter of relations which is the object of this act.

Key words: *direct object of criminal offences, criminal offence in the sphere of justice, misleading a court or other authorised body, concept of the object of a criminal offence as a social relationship, subjects of social relations, subject matter of social relations, subject matter of a criminal offence.*